BIULETYN
NAUCZYCIELSKIEGO OGNISKA KRAJOZNAWCZEGO.

ALEKSANDER JANOWSKI,

Idea i praca krajoznawcza.

Napis na świątyni Delfickiej: „Poznaj siebie samego“ nie może w praktyce ograniczać się tylko do samego człowieka. Życie jednostek i narodu jest wynikiem wielorakich i skomplikowanych czynników fizjograficznych i antropogeograficznych; pragnąc więc poznać samego siebie, wypada poznać i to szerokie podłoże w przestrzeni i czasie, na tle którego i pod którego wpływem rozwijała się jednostka i z tych jednostek złożony naród.

Chociaż istnieje wrodzony i podświadomy związek człowieka ze środowiskiem jego bytowania, jednakowoż silne poczucie patrjotyczne musi oprzeć się przedewszystkiem na znajomości ziemi ojczystej. Jak Anteusz siłę swą czerpać musimy z matki ziemi, którą synowską miłością ogarnąć można dopiero po poznaniu jej wielkich wartości.

Dziś, gdy w demokratycznych ustrojach państwowych jako podstawę uznano ludowładztwo, cały naród musi znać dobrze warsztat swej pracy i tereny swych rządów, aby nie popełniać błędów i pomyłek, które później mszczą się na jego losach.

Idea krajoznawcza opiera się więc zarówno na fundamencie trzeźwej konieczności wyrachowania gospodarczego, jako też owiana jest głębokim sentymentem subtelnych uczuć przywiązania i miłości dla ziemi ojczystej.

Na wyobraźnię obywatela, a zwłaszcza na wrażliwą duszę młodzieży, kraj oddziałuje pięknością swego krajobrazu, potęgą swych bogactw przyrodzonych, wartością elementu ludzkiego, barwną wstęgą zdarzeń dziejowych i wzniosłem oddziaływaniem pamiątek sztuki.

Krajoznawca, który pragnie poznać swą ojczyznę, spotyka wszytkie te przejawy na swej drodze. Ruch Filaretów przed stu laty na Uniwersytecie w Wilnie opierał program odrodzenia Ojczyzny na dwóch przykazaniach: poznawaniu kraju i zbliżenia się do ludu.

Hasła te w dzisiejszych czasach i dla wszystkich narodów nie straciły nic ze swej aktualności, a kto pragnie stać się pełnowartościowym obywatelem, musi znaleźć czas i siłę do pracy krajoznawczej, bo ta daje mu klucz do zaklętych wrót narodowych skarbów.

Z miłości do ziemi rodzinnej wypłynie żądza jej uszczęśliwienia przez ofiarną służbę na każdem stanowisku społecznem i w każdej dziedzinie życia. Osobiste obserwacje dają tym poczynaniom realne podstawy, a że służą one ku ogólnemu dobru, więc odrzucają od siebie zacietrzewienie partyjne, egoizm i stronniczość, tak bardzo na dzisiejszem życiu zbiorowem ciążące.

Zbliżenie się do przyrody ojczystej budzi poczucie potęgi Ziemi Rodzinnej, zbliżenie do ludu — miłość braterską i poczucie zbiorowości, mnożące wielokrotnie siłę jednostki, a w sumie praca krajoznawcza daje otuchę i wiarę w siły państwa, budzi szlachetną dumę i podnosi godność narodową, kształtuje charaktery, i dźwiga na wyższy poziom typ obywatela.

Jest więc praca krajoznawcza czynnikiem państwowo-twórczym, a jako taka winna w każdem społeczeństwie zyskać gorących wyznawców, co będą współtwórcami zbiorowego szczęścia i budowniczymi potęgi Ojczyzny.

Organizacja Kół Krajoznawczych Młodzieży Szkolnej.

1. Kilka dat.

Organizacja kół krajoznawczych młodzieży szkolnej rozpoczęła życie od chwili, kiedy za inicjatywą śp. prof. Ludomira Sawickiego powstał Oddział Krakowski Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego, a w jego łonie Sekcja Kół Krajoznawczych. Sekcja ta, powołana do życia uchwałą Zarządu Oddziału z dnia 16. czerwca 1919 r, miała zająć się organizacją młodzieży szkolnej i poza-szkolnej (rzemieślniczej i robotniczej), oraz organizacją kół przy innych stowarzyszeniach (np. przy Sokole i t. p.). Prowadzenie jej oddaje Zarząd Oddziału dnia 22. października 1919 r. prof. Leopoldowi Węgrzynowiczowi, który przygotowuje regulamin kół młodzieży, przyjęty przez Zarząd na posiedzeniu dnia 18. listopada 1919 r.

Dnia 6. lutego 1920 r. zawiadamia przewodniczący Sekcji K. K., że powstało 7 kół młodzieży i podaje uchwałę Sekcji, w której zwraca się ona do Zarządu Oddziału, aby zajął się budową schronisk i gospód dla młodzieży. Dnia 9. marca 1920 r. upoważniono przewodniczącego Sekcji K. K. do wydawania pisemka krajoznawczego dla młodzieży i wyasygnowano na ten cel 200 Mk. W kwietniu 1920 r. ukazuje się pierwszy numer „Miesięcznika krajoznawczego dla młodzieży“, który od drugiego numeru nosi tytuł: „Orli Lot“. Z chwilą ukazania się „Miesięcznika“ organizacja kół młodzieży wychodzi poza rogatki Krakowa i rozszerza się na całą Polskę. Z początkiem 1927 r. przystępuje Rada Główna P. T. K. do zorganizowania „Komisji Kół Krajoznawczych Młodzieży Szkolnej“, w której

skład wchodzą wszyscy opiekunowie kół młodzieży. Dnia 19. marca zawiadamia R.Gł. o zatwierdzeniu regulaminu Komisji, a dnia 21. maja mianuje przewodniczącego, który bez przerwy do dziś dnia pełni swe obowiązki. W dniach 5. i 6. czerwca 1927 r. odbył się w Krakowie pierwszy zjazd młodzieży i pierwsza wystawa prac młodzieży oraz pierwsze walne zgromadzenie Komisji.

2. Koła krajoznawcze młodzieży.

Krajoznawczem nazywamy każde koło: geograficzne, przyrodnicze, historyczne, literackie, wycieczkowe, fotograficzne i t. p., które w zakresie swej specjalności kładzie szczególny nacisk na pracę krajoznawczą, polegającą na urządzaniu wycieczek i zbieraniu spostrzeżeń w terenie. Koła powstają przy szkołach, są organizowane przez nauczycieli, którzy są opiekunami kół i pracują według regulaminu, zatwierdzonego przez Radę Główną P. T. K. Obowiązkiem każdego koła jest: 1) opracowanie przynajmniej jednego kwestjonarjusza, który Komisja wyznaczy, jako obowiązkowy, 2) prenumerowanie „Orlego Lotu“ i referowanie go na posiedzeniach, 3) prowadzenie kronik i protokołów z posiedzeń, które w razie rozwiązania Koła należy odesłać do Prezydjum Komisji, 4) opłacanie wkładek do Ligi Ochrony Przyrody, 5) korespondowanie i niesienie pomocy Polakom z zagranicy, 6) wpłacanie do kasy Komisji dziesięciny. Dziesięcina jest dziesiątą częścią wkładek członków, a wynosi najmniej 5 zł. rocznie dla kół w szkołach średnich, a 2 złote w szkołach powszechnych. Gdy koło nie pobiera wkładek, to stara się o fundusze, organizując przedsiębiorstwa i z tych funduszów opłaca dziesięcinę.

3. Komisja K. K. M. S.

W skład Komisji K. K. M. S. wchodzą wszyscy opiekunowie kół młodzieży. Komisja ma swój regulamin. W miejscowościach, mających większą ilość kół, łączą się opiekunowie w miejscowe koła opiekunów. Na terenie większych obszarów np. województw lub kuratorjów powstają okręgowe koła opiekunów. Celem kół opiekunów jest ściślejsza współpraca na danym terenie.

4. Nauczycielskie ogniska krajozn.

Dla pogłębienia wiedzy krajoznawczej nauczycielstwa, ułatwienia nauczycielstwu pracy naukowej i zapoznania się z metodami nauczania, tworzy Komisja K. K. M. S. nauczycielskie ogniska krajoznawcze i wydaje „Biuletyn“. Wkładka roczna członków „Ogniska“ wynosi 4 zł, płatne rocznie, półrocznie lub kwartalnie czekiem P. K. O. 409.812. Każdy członek „Ogniska“ otrzymuje bezpłatnie „Biuletyn“ i kwestjonarjusze. W zakres działalności wchodzi urządzanie wystaw naukowych i metodycznych prac nauczycielstwa, organizowanie nauczycielskich kursów krajoznawczych i wycieczek, tworzenie bibljotek i pracowni naukowych.

5. Orli Lot.

Organem kół krajoznawczych młodzieży jest „Orli Lot“, wychodzący w 10 zeszytach rocznie (zamawia się go w Księgarni Orbis, Barska 41. konto P. K. O. 409.870, prenumerata roczna 5 zł.). W „Orlim Locie“ drukuje się przeważnie prace młodzieży, zwykle jedno koło wypełnia jeden zeszyt. Za najlepsze prace przyznaje Prezydjum Komisji K. K. M. nagrody.

6. Odznaki i hasło.

Symbolicznym znakiem kół krajoznawczych młodzieży jest ptak, wylatujący z gniazda w myśl słów W. Pola „Wyleć ptakiem z swego gniazda, miłać będzie taka jazda“; ptak ten ukazuje się na tle słońca, które jest symbolem naszej wolności jako „wolności słońce“. Odznaki organizacyjne jak i pieczątki zamawiać należy wprost u rytownika: p. Fr. Maliny, Kraków, Sukiennice.

Hasłem kół młodzieży jest wezwanie „Poznaj swój kraj i Ojczyźnie służ“ i „Dla Ciebie Polsko i dla Twojej chwały“.

7. Kwestjonarjusze.

Jednem z zadań kół krajoznawczych jest zbieranie materjałów naukowych, aby zasilić niemi pracownie naukowe. Zebrane materjały będą miały wtedy wartość, jeżeli będą zbierane celowo i na całym obszarze Polski Aby zapewnić celowość tej pracy ogłaszamy kwestjonarjusze, ułożone przez specjalistów, a zebrane materjały oddajemy im do opracowania. Aby znów uzyskać materjały z całej Polski, nakładamy na wszystkie koła obowiązek opracowania w roku przynajmniej jednego kwastjonarjusza. Zbieranie materjałów na podstawie kwestjonarjuszy uważamy jako czynność o wielkiej wartości wychowawczej, zmuszając młodzież do sumiennej, nie powierzchownej pracy i budząc w niej szczere zainteresowanie danem zagadnieniem. Kwestjonarjusze wysyła kołom Prezydjum Komisji K. K. M. S. (Kraków, Oleandry 4.) bezpłatnie.

8. Ochrona przyrody, dzieł sztuki i swojszczyzny.

To, co młodzież pozna, do czego się przywiąże, powinna otoczyć swoją opieką. W tym kierunku mają wychowawcy-opiekunowie i koła młodzieży obszerne, ważne i wdzięczne pole do działania. Od tych też zagadnień mogą koła rozpocząć swoją działalność. Zapoznać się powinny z literaturą ochroniarską, wyszukać w najbliższej okolicy drzewa czy kapliczki, głazy czy mogiły i zaopiekować się niemi szczerze i wytrwale. Koła też powinny podtrzymywać tradycje i obrzędy ludowe oraz zaopiekować się artystami ludowymi oraz pieśnią, strojem i przemysłem ludowym.

Podręcznik ochrony przyrody, p. t. *Skarby Przyrody i ich ochrona*, ukazał się obecnie na półkach księgarskich. Na treść jego składa się następujących 21 rozdziałów: J. G. Pawlikowski, Ogólny rzut oka na istotę ochrony przyrody, jej znaczenie i sposoby realizacji. W. Szafer, Z dziejów ochrony przyrody. J. Smoleński, Ochrona krajobrazu. H. Jasieński, Stosunek techniki do ochrony przyrody. A. Wodziczko, Ochrona roślin. J. Grochmalicki, Ochrona zwierząt niższych. T. Jaczewski, Ochrona owadów. W. Roszkowski, Ochrona płazów i gadów. M. Siedlecki, Ochrona ryb. J. Sokołowski, Ochrona ptaków. E. Lubicz-Niezabitowski, Ochrona zwierząt ssących w Polsce. J. Domaniewski, Ochrona przyrody a łowiectwo. S. Sokołowski, Ochrona przyrody a leśnictwo. S. Kreutz, Ochrona przyrody nieożywionej. J. G. Pawlikowski, Prawodawstwo ochronne. W. Kulczyńska, Organizacja ochrony przyrody w Polsce niepodległej. W. Goetel, Parki narodowe w Polsce. W. Szafer, Rezerwaty w Polsce. A. Wodziczko, Ochrona przyrody w szkole. W. Kulczyńska i W. Szafer, Literatura i wskazówki bibljograficzne.

9. Wycieczki.

Wycieczka obok posiedzenia i referatu jest natu-

ralnie najgłówniejszym punktem programu Koła. Na wycieczce wyrabia się spostrzegawczość, zdrowie, hart ducha i ciała. Wycieczka krajoznawcza różni się od czysto sportowej tem, że dla krajoznawcy niema terenów obojętnych, że każda roślina, owad, chata, człowiek są przedmiotami spostrzeżeń i notatek, że niesie on ze sobą miłość do ziemi i wsi polskiej, że tą miłością zapala wszystkich, z którymi się styka, stara się chronić to, co ginie, budzić do życia, co zamiera, wzniecać ufność we własne siły i przyszłość narodu.

Wędrówki po Polsce powinny być przygotowane wpierw wszechstronnie na podstawie materjałów już drukowanych i omówione dokładnie na posiedzeniach Koła na podstawie referatów poszczególnych członków. Podczas swych wędrówek członkowie nie tylko zapoznają się z nowemi dla siebie zjawiskami, ale również starają się wiadomości o danym terenie rozszerzyć przez samodzielne spostrzeganie i notowanie spostrzeżeń. Przykładem takiej wędrówki jest wycieczka uczenic Państw. Żeńsk. Gimnazjum w Krakowie, kierowana przez p. dr. St. Niemcównę („Orli Lot", 1929 r., Nr. 1.).

10. Zjazdy, wieczornice i wystawy.

Co roku zwołuje Komisja K. K. M. S. zjazdy czyli zloty młodzieży krajoznawczej. Na zjazdach występuje młodzież w strojach ludowych. Pożądanem jest także, aby każda grupa miała herb swej ziemi, województwa lub miasta, wymalowany na blasze i umocowany na drzewcu.

Ze zjazdami połączone są wieczornice i widowiska, przygotowane przez koła, a ilustrujące zwyczaje ludowe, oraz wystawy, dające obraz wysiłków i wyników pracy kół.

11) Zgłoszenia.

Koło zgłasza do Prezydjum Komisji opiekun, który wypełnia równocześnie deklarację przystąpienia do Komisji K. K. M. S. Zgłaszając koło należy podać datę założenia koła, ilość członków, wycieczek, odczytów, książek i zbiorów, urządzanych imprez i kursów, oraz dokładny adres szkoły i opiekuna. Zgłoszenie to należy przesłać do Prezydjum Komisji K. K. M. S. (Kraków, Oleandry 4).

12) Zbiory i archiwa.

Koła gromadzą zbiory krajoznawcze, któremi zasilają większe muzea centrów naukowych oraz zbiory szkolne. Wszelkie prace członków koła, afisze, programy uroczystości, urządzonych przez koła, przechowują koła w swoich archiwach; odpisy prac, fotografje zbiorów, sprawozdania z przedsiębiorstw odsyłają do archiwum Komisji K. K. M. S.

13) Korespondencja Kół i członków.

Celem nawiązania łączności między kołami lub między członkami i celem wzajemnej wymiany prac lub zbiorów, prowadzą koła i członkowie między sobą korespondencję bezpośrednio albo za pośrednictwem „Orlego Lotu". Obowiązkiem też kół jest prowadzenie korespondencji z Polakami z zagranicy i niesienie im pomocy, przeciwdziałającej wynarodowieniu, przez wysyłanie książek i kart widokowych.

14) Adresy:

Komisja Kół Krajoznawczych Młodzieży Szkolnej. Kraków, Oleandry 4. Konto P. K. O. 409.812.

Do Komisji wysyłają koła sprawozdania, materjały archiwalne i zgłoszenia.

Od Komisji otrzymują koła regulaminy, kwestjonarjusze i legitymacje.

Dziesięcinę wpłacają koła tylko czekiem P. K. O.

Redakcja „Orlego Lotu", Kraków, Oleandry 4,

Do Redakcji przysyłają koła swe prace i korespondencje, ale nie zamawiają tam nigdy „Orlego Lotu" ani nie przysyłają pieniędzy na prenumeratę, ani też nie zwracają tam niesprzedanych egzemplarzy „Orlego Lotu".

Administracja „Orlego Lotu", księgarnia „Orbis", Kraków, Barska 41, konto P.K.O. 409870.

W administracji zamawiają koła „Orli Lot". Do administracji posyłają pieniądze jako przedpłatę lub za sprzedane egzemplarze, zwracają niesprzedane, zamawiają „Bibljotekę Orlego Lotu".

Rytownik: Fr. Malina, Kraków, Sukiennice.

Wprost u rytownika p. Maliny zamawiają koła odznaki (srebrne po 1 zł. 80 gr.) i pieczątki (po 5 zł.)

Prezes Komisji i redaktor „Orlego Lotu" przyjmuje w poniedziałki, wtorki, środy i piątki od godz. 17—18, Oleandry 4. II p. w pokoju Nr. 12.; udziela wszelkich informacyj, wydaje kwestjonarjusze i regulaminy, wypożycza książki do czytania na miejscu.

Czasopisma polskie, przy pomocy których powinny koła nawiązać korespondencję z Polakami zagranicą:

„Polskie Pacholę" (Francja) Lens (P. de C.) 7 rue la Paix.

„Nasza Szkółka" Brazylja, Curityba, Caixa postal 412.

„Młody Polak w Niemczech" Berlin-Charlottenburg 4, Schluterstrasse 57.

WĘGRZYNOWICZ LEOPOLD

Nauczycielskie Ogniska Krajoznawcze.

Co nam robić potrzeba? Coraz to silniej podkreślamy potrzebę poznawania naszego kraju, coraz to wyraźniej żądamy od nauczyciela, aby wychowanie i nauczanie opierał na znajomości środowiska, w którem on pracuje i w którem żyje dziecko.

„Każdy zapewne posiada pewną znajomość kraju, do której się przychodzi żyjąc w nim; każdy zna mniej-więcej swoją okolicę, mniejszą lub większą część prowincji; znajomość jednakże taka jako własność osobista nie przynosi korzyści dla ogółu, bo nie jest ani umiejętna, ani pewna, bo nie jest oparta na niezaprzeczonych i dobrze pojętych faktach, bo nie obejmuje naukowej całości, bo nie jest wyćwiczona umiejętnie, lecz jest tylko osobistym i przypadkowym nabytkiem". „Każdy zna zapewne swój kawałek ziemi i gospodarzy na nim, jako mu się zdaje najlepiej. Pomimo to jednak może wziąć całe gospodarstwo krajowe najfałszywszy i zgubny kierunek, gdyż każdy traci z oka w swojej sferze i w obrębie swoich interesów widoki ogólne, a dobre gospodarstwo krajowe stoi właśnie na tej

równowadze i stosownem użyciu wszystkich sił i zasobów całego kraju, na szczęśliwem uzgodnieniu tylko tej miary potrzebnej w życiu, która daje znajomość wszystkich pojedynczych interesów do interesu ogólnego kraju, a tego do postronnych krajów". (W. Pol).

Poznanie kraju było już na szeroką skalę uwzględnione w programach, ułożonych przez Kołłątaja i Czackiego i w „Instrukcji" dla Związku Filomatów, ułożonej przez Malewskiego i Zana. „Zamiarem Filomatów było podzielenie pomiędzy siebie ziem polskich, obsadzenie przez stowarzyszonych każdego powiatu, niemal każdej gminy, aby ci za pomocą wszechstronnego badania stosunków krajowych mogli się z pilnemi potrzebami społeczno-ekonomicznemi obeznać. Cały program działania dawał się streścić w następujących pytaniach: Czy wiesz? 1) W jakiem środowisku naturalnem leży wieś, miasto czy miasteczko, które badać zamierzasz? (położenie geograficzne i topograficzne, gleba, zjawiska przyrodnicze). 2) Jakim jest człowiek? (rasa, język, liczebność, mieszkanie i obejście). 3) Jaką jest gromada? (wieś czy kolonja, stopień solidarności czy rozbicia). 4) Jak wygląda życie społeczno-obyczajowe? (stan oświaty, współdziałanie, organizacja, poglądy polityczne, religijne, obyczaj pierwotny) 5) Co wytwarza dane środowisko? (produkcja, zdobnictwo, handel, pośrednictwo)". (I. W. Kosmowska: „Związki młodzieży polskiej").

W r. 1818. wydał ks. St. Staszic okólnik w zastępstwie Ministra Potockiego, dotyczący zbierania wiadomości o kraju, z którego podajemy ważniejsze ustępy: „Zważając jak wielkiej jest wagi znajomość kraju własnego, mianowicie we względach historycznym, fizycznym, gospodarczym, statystycznym i t. p. i przewidując korzyści, wyniknąć mogące ze zbierania pilnych w tej mierze spostrzeżeń, postanowiła (Komisja W. R. i O. P.) przywieść do skutku zamiar niegdyś jeszcze Komisji Edukacyjnej, wzywając Rektorów szkół, a mianowicie polecając niniejszem J. X. Rektorowi Szkoły Wojewódzkiej XX. Pijarów w Warszawie, ażeby zobowiązał Profesorów do zapisywania wszelkich w pomienionych wyżej względach postrzeżeń, wypadków, zdarzeń i t. p., każdego w swoim głównym przedmiocie naukowym... Zapisy takowe, w stosownej formie ułożone i według woli każdego Profesora rozciągnięte lub skrócone, na papierze in 4-to spisane i przez niego podpisane, przesyłać będzie J. X. Rektor w końcu każdego roku..." („Ziemia" Kaz. Konarski). To, co było śmiałą i rewolucyjną myślą przed stu przeszło laty, to nam dziś realizować trzeba w szczęśliwszych warunkach w wolnej Polsce, pamiętając na słowa Mickiewicza, że „każda praca społeczna musi się oprzeć na poznanej i przemyślanej potrzebie kraju". Więc i nam brać się do dzieła, opierając się na poznanej i przemyślanej potrzebie Państwa Polskiego, Polskiej Szkoły i Polskiej Nauki. Do realizacji tych myśli powołane jest Nauczycielstwo Polskie, a instytucją, która ma je realizować. staną się „Nauczycielskie Ogniska Krajoznawcze".

Nauczycielskie Ogniska Krajozn.

Nauczycielstwo jest zbiorem ludzi inteligentnych, którzy wiedzę zaczerpniętą u źródeł niosą w najbardziej zapadłe kąty, nauczycielstwo też może wiedzę o kraju naszym zasilić wiadomościami, zebranemi w tych zapadłych kątach. Nauczycielstwu więc przypada zadanie uczenia się, nauczania, wychowywania i zasilania nauki. Nauczyciel, objąwszy posadę, musi sam dokładnie zapoznać się z historją i życiem wsi czy miasta, w którem osiądzie; wiedzę tę musi zużytkować w wychowaniu i nauczaniu, a wiadomości zdobyte na podstawie własnej obserwacji, powinien zakomunikować instytucjom naukowym. Nasuwa się więc potrzeba przyjścia z pomocą nauczycielowi, który pozostawiony samemu sobie, z trudem mógłby tylko podołać zadaniu. Nauczycielskie Ognisko Krajoznawcze będzie miało na celu dostarczanie nauczycielowi potrzebnego materjału naukowego, a równocześnie będzie gromadziło materjał przez nauczycieli zebrany.

Nauczycielskie Ognisko Krajoznawcze obejmuje nauczycieli jednego lub kilku powiatów, stanowiących pewną całość czyto geograficzną, czyto historyczną lub gospodarczą. Taką całość nazywać będziemy „**krainą**" geograficzną, historyczną lub gospodarczą. Przedmiotem poszukiwań i spostrzeżeń nauczycieli jednego „Ogniska", a zarazem jednej „krainy" będzie wszystko, co składa się na życie tej krainy, a więc: ziemia, skały, gleba, wody, szata roślinna, uprawa roślin, zwierzęta dzikie i domowe, gospodarka rolna, przemysł, handel, życie ludzi, zwyczaje, podania, pieśni, bajki, historja, kultura, życie społeczne, język, organizacje polityczne, gospodarcze i t. d. Materjały zebrane przez nauczycieli będą gromadzone przedewszystkiem po szkołach, następnie w siedzibach nauczycielskich ognisk krajoznawczych, a te zasilać będą centralne muzea i zbiory w miastach wojewódzkich i ośrodkach naukowych, każdy zaś nauczyciel będzie mógł z nich korzystać. Zbiory krajoznawcze otworzą się zawsze dla nauczyciela przybywającego na nową posadę i pozwolą mu poznać nową dla niego krainę, a jego własna współpraca w dalszem jej poznawaniu pozwoli mu wróść w nową glebę i przywiązać go do ziemi i do ludu.

Nietylko dla szkoły i dla nauki pracować będzie Nauczycielskie Ognisko Krajoznawcze. Może ono wciągnąć do współpracy także i rodziców dzieci, wogóle starsze pokolenie i oddziaływać na nich w kierunku wyrobienia państwowego. Przez swą krainę macierzystą każdy związany jest z państwem, a przez swą grupę etniczną z narodem. Ten związek z państwem, tę łączność z narodem może N. O. K. utrwalać przez odczyty z obrazami świetlnemi, wystawy krajoznawcze, wieczorki i uroczystości.

Praca nauczyciela dla Nauki Polskiej to też ważne i doniosłe w skutkach zadanie; gdyby wszyscy nauczyciele całej Polski równocześnie zbierali odpowiedzi na jeden kwestjonarjusz, jakież wspaniałe i wyczerpujące dzieła powstawałyby w naszych pracowniach. Dziś każdy uczony, piszący dzieło o Polsce, podkreśla, że z braku materjału są w jego dziele luki i niedomówienia. Nauczycielskie ogniska krajoznawcze stanowiłyby system ogniw i przewodów naukowych, które oplotłyby całą Polskę i zasiliły świeżemi materjalami wiele gałęzi wiedzy jak: ludoznawstwo, językoznawstwo, antropogeografja i i.

„Biuletyn Naucz. Ogniska Krajozn."

Instytucja taka jak N. O. K., która skupia nauczycieli, rozrzuconych po większych obszarach, niemogących często ze sobą się schodzić i porozumiewać, wymaga istnienia organu prasowego, który utrzymywać będzie łączność pomiędzy członkami. Od roku przeszło wychodzi w Krakowie „Biuletyn Nauczycielskiego Ogniska Krajoznawczego", który rozpoczął swój żywot jako łącznik między kierownictwem kursów krajoznawczych, a słuchaczami tych kursów. Z czasem „Biuletyn" ten stał się również organem Koła Opiekunów Kół Krajoznawczych Młodzieży Szkół Powszechnych.

Zadaniem „Biuletynu" będzie informowanie o postępie prac nauczycielstwa, notowanie wszelkich poczynań krajoznawczych na terenie szkoły polskiej, kierowanie pracami naukowemi przez ogłaszanie kwestjonarjuszy i podawanie literatury naukowej, dzielenie się informacjami dokąd skierowywać wycieczki, jakie przedmioty chronić, podawanie programów uroczystości, inicjowanie wymiany okazów między szkołami i t. p. „Biuletyn" wychodzi na razie w objętości 1/2 arkusza druku co miesiąc. Objętość jego będzie jednak wzrastać w miarę wzrostu wpływów „Ogniska" no i „wpływów" finansowych. Adres redakcji: Kraków, Oleandry 4, prenumerata półroczna 2 zł, którą należy wpłacać na konto Komisji Kół Krajoznawczych Młodzieży Szkolnej 409812.

Szczegóły programu pracy.

1) Nauczycielskie Ognisko Krajoznawcze jest organizacją pedagogiczno-naukową, skupiającą wszystkich nauczycieli pewnej krainy lub ziemi. Obszar objęty działalnością Ogniska może być częścią powiatu lub obejmować dwa lub więcej powiatów

2) Każda szkoła jest jedną cząstką Ogniska, w niej praca krajoznawcza zostaje rozdzielona między poszczególnych członków grona nauczycielskiego według specjalnych zamiłowań każdego nauczyciela.

3) Każda szkoła zaprowadza u siebie „Pamiętnik krajoznawczy", w którym wpisuje się wiadomości, zebrane o danej miejscowości i prace nauczycieli.

„Pamiętnik" rozpoczyna się od zapisania tych wiadomości, które zostały już opublikowane z dodaniem bibljografji prac i dzieł, zawierających pewne dane o tej miejscowości i wskazówkami, gdzie te dzieła przeczytać, wypożyczyć lub nabyć można. W „Pamiętniku" opisuje się archiwa gminne, kościelne, cechowe. W miarę możności wypisuje się ważniejsze daty i fakty z tych kronik zaczerpnięte; zapisuje się statystyczne dane o obecnym stanie tej miejscowości (ilość domów, mieszkańców, zakładów przemysłowych), spisuje nazwy poszczególnych części wsi lub miasta. Do „Pamiętnika" dołącza się prace poszczególnych członków grona nauczycielskiego (np. o zabytkach godnych ochrony, o przemyśle, o handlu, o stanie oświaty i t. p.). Prace te zostaną przygotowane na podstawie kwestjonarjuszy, które naczelne kierownictwo ognisk prześle szkołom. Wszelkie zapiski i prace zostają w odpisie przesłane do Zarządu Ogniska.

3) Co pewien okres czasu odbywają się zebrania przedstawicieli poszczególnych szkół (zasadniczo kierowników), na których zostają omówione dokonane prace i ustalony program na najbliższy okres. W miarę możności organizują Ogniska kursy kilkudniowe, na których tematem wykładów będą zagadnienia metodyczne lub naukowe, związane z daną ziemią.

4) O ile znajdzie się odpowiednie pomieszczenie, gromadzą Ogniska zbiory krajoznawcze i zasilają niemi muzea już istniejące.

5) W każdem Ognisku powstają bibljoteki krajoznawcze, każda też szkoła gromadzi u siebie książki o treści krajoznawczej, będące częścią bibljoteki podręcznej dla nauczycieli.

W bibljotece takiej uwzględnia się przedewszystkiem monografje miejscowości i prace odnoszące się lub związane z daną miejscowością lub ziemią (powiatem, województwem).

6) Dla członków Ogniska organizuje Zarząd wycieczki krajoznawcze.

7) Dla pouczania i układania programu prac objeżdżać będzie szkoły instruktor, który udzielać będzie wskazówek.

8) Członkowie Ogniska wpłacają 50 gr. miesięcznie za co otrzymują co miesiąc „Biuletyn"

9) Sprawa wyboru Zarządu i inne sprawy organizacyjne zostaną omówione na zebraniu administracyjnem.

Do Panów i Pań Kierowników szkół i Nauczycieli zwracamy sie z gorącą prośbą aby wypowiedzieli się o możliwości realizacji tego projektu, o potrzebie takiej instytucji i jej pożyteczności i jakie zmiany w tej organizacji byłyby wskazane.

Odpowiedzi prosimy adresować:

Redakcja Biuletynu, Kraków, Oleandry 4.

BALICE

Sprawozdanie z wycieczki uczestników Kursu Geograficzno-krajoznawczego w Krakowie, odbytej do Balic pod Krakowem, dnia 16 lipca 1932 r.

Celem wycieczki było zapoznanie się z gospodarstwem rolnem i hodowlą w majątku Hieronima księcia Radziwiłła.

Wycieczkę prowadził profesor szkoły ekonomiczno-handlowej Dr Rodjon Mochnacki.

Po kwadransie jazdy koleją wysiadamy w Mydlnikach, by resztę drogi do Balic odbyć na własnych „samochodach".

Tuż koło stacji wznoszą się olbrzymie hałdy i kominy wapiennika, świadcząc najwymowniej o petrograficznym składzie tej części Jury Krakowsko-Wieluńskiej.

Przechodząc Podkamycze zatrzymujemy się przy młynie wodnym, poruszanym turbiną, oraz przy leżących opodal 17-to morgowych stawach rybnych, należących już do majątku ks. Radziwiłła.

Idziemy dalej wałami Rudawy, mijamy skotnicę gminną i dochodzimy po 45 minutach do Balic.

Wieś to dość duża (1079 mieszkańców), ulicówka dwustronna, zachowany tu jeszcze w budownictwie stary styl krakowski, obok rozwijającego się widocznie stylu nowoczesnego.

W środku wsi mieszczą się budynki: szkoły pow. Kółka Rolniczego, posterunku policji państwowej i poczty. Nieco dalej na wzgórku — otoczony wspaniałym parkiem wznosi się pałac — siedziba księstwa Radziwiłłów. Za Zygmuntów pałac tutejszy (dziś nowozbudowany) należał do Jana i Seweryna Bonerów. Uczeni, królowie, znakomite rodziny tu gościły. Przed ruiną i nowo-przybraną postacią posiadali Balice Szembekowie i Darowscy. Ogród w Balicach należał do najpiękniejszych w Polsce.

We wsi istnieje Kółko Rolnicze, Ochotnicza Straż Pożarna, Kasa im. Dr. Stefczyka, Bibljoteka I Koła T. S. L. i Koło Krajoznawcze Młodzieży.

Obora w majątku pozostaje pod opieką inspektora hodowlanego P. Andrzeja Kurowskiego. Mieści się w niej 130 sztuk bydła fryzyjskiego, hodowla ma tu bowiem kierunek mleczarski, nie maślarski.

Każda krowa (holenderka) daje przeciętnie 20—30 kg. mleka dziennie. Produkcja dzienna wynosi 1400 kg., z czego 300 kg. idzie na własny użytek, a 1100 kg. na wywóz do Krakowa.

Mleko wysyła mleczarnia balicka we flaszkach, po dokonaniu sterylizacji celem uniemożliwienia rozwoju bakteryj. Jest to więc mleko higjeniczne, zawiera 3—4% tłuszczu, ma ono w Krakowie znaczny popyt.

Karmienie bydła opiera się o indywidualizowanie. Zależnie od wagi, wydajności mleka i apetytu — każda krowa dostaje 2 razy dziennie odpowiednią ilość buraków pastewnych i siana. Dojenie odbywa się po napaszeniu, aby jak największa ilość krwi dopływała do wymienia na przeróbkę w mleko, a nie rozdzielała się (jak się to dzieje, gdy krowy jedzą przy dojeniu) i płynęła także do żołądka, jako potrzebna do trawienia. Każda krowa jest stale pod opieką weterynarza — i ma swoje conto w księgach hodowlanych prowadzonych starannie i szczegółowo.

W specjalnych albumach umieszczone są fotografje krów dzielących się na rodziny np. „Rodzina Ceśka" — tam także oznaczona jest przynależność do grupy krwi. Na osobnych tabliczkach umieszczonych nad głowami krów w oborze, widnieją imiona krów, oraz daty: urodzenia, stanowienia i ocielenia.

Oprócz krów obora posiada 42 jałówek, 24 cieląt i 240 owiec przeznaczonych na rzeź.

Następnie zwiedzamy stajnie koni. Zachwyca nas wzorowa czystość utrzymana około 84 lipicanerów, oraz kilku ślicznych anglików.

Wozownie mieszczą lśniące czystością karety, powozy, landa, bryczki i linijki, garaż mieści dwa auta. Wśród uprzęży umieszczonej w osobnym pokoiku godna uwagi jest złota uprząż na 4 konie, którą książę Radziwiłł pożyczał na czas pobytu w Krakowie Marszałka Focha, oraz na sprowadzenie zwłok Juljusza Słowackiego.

Następnie obchodzimy gospodarstwo rolne. Majątek posiada 570 ha pola rolnego, 620 ha lasu, 135 ha łąk, 28 ha pastwisk i nieużytków. Roczna produkcja pszenicy wynosi 15 wagonów, buraków pastewnych 100 wagonów, buraków cukrowych 30 wagonów, ziemniaków 140 wagonów, produkcja żyta wynosi 18 wagonów, owsa 22 wagonów, jęczmienia 4 wagony.

Majątek zatrudnia 9 urzędników, 69 robotników na ordynarję i 100 sezonowych.

Na malowniczem wzgórzu koło parku, wśród łaciatych holenderek dokonujemy zdjęcia fotograficznego, poczem udajemy się „na herbatkę" do Dworu.

Zaspokoiwszy głód i pragnienie przy suto zastawionych stołach — śpiewem wielbimy staropolską gościnność i żegnani serdecznie ruszamy w powrotną drogę. Przez lesowe pola dochodzimy do najwyższego wzniesienia w Balicach (310 m. n. p. m.), oglądamy śliczną panoramę Krakowa, obserwujemy widniejące w dali Polskie Karpaty z Babią Górą, a schodząc wdół ku Szczyglicom zastanawiamy się nad położeniem Krakowa i jego znaczeniem w rozwoju historycznym.

Drogą przeważnie leśną, poza skałą Kmity dochodzimy do Zabierzowa skąd koleją wracamy do Krakowa

Ostrówczyna Stefanja

REGULAMIN KÓŁ KRAJOZN. MŁODZIEŻY.

1) **Nazwa:** Koło Krajoznawcze im. (np. St. Staszica) uczniów Gimnazjum (np. w Dziśnie).

2) **Cel:** Celem Koła jest: a) krzewienie krajoznawstwa wśród młodzieży, b) wdrażanie młodzieży do samodzielnej pracy krajoznawczej, c) ochrona przyrody i dzieł pracy ludzkiej.

3) **Srodki:** Koło dąży do urzeczywistnienia tych celów przez: a) wygłaszanie odczytów i referatów z dziedziny krajoznawstwa, b) przygotowywanie naukowe i urządzanie wycieczek krajoznawczych, c) gromadzenie materjałów krajoznawczych.

4) **Fundusze:** Fundusze Koła składają się: a) z składek członków, b) z dobrowolnych datków, c) z dochodów uzyskanych z przedsiębiorstw.

5) **Członkowie:** Członkiem może być każdy uczeń, którego przyjmie Zarząd Koła a Opiekun przyjęciu się nie sprzeciwi. Członkowie dzielą się na: a) zwyczajnych, b) czynnych, c) przewodników. Członkiem zwyczajnym jest uczeń, przyjęty przez Zarząd i opłacający wkładki miesięczne. Członkiem czynnym jest członek biorący czynny udział w pracach Koła. Członkiem przewodnikiem pozostaje członek czynny, o ile złoży egzamin na przewodnika.

6) **Prawa członków:** Członkowie mają prawo: a) brać udział we wszystkich zebraniach, posiedzeniach naukowych i wycieczkach, b) korzystać z bibljoteki i zbiorów Koła, c) biernego i czynnego wyboru do Zarządu i Komisji rewizyjnej, d) noszenia odznak i korzystania z zapomóg.

7) **Obowiązki członków:** Członkowie mają obowiązek: a) opłacać wszystkie wkładki przez Walne Zgromadzenie uchwalone, b) popierać wszelkiemi siłami cele Koła, c) zbierać materjały krajoznawcze (rysunki, fotografje, przedmioty muzealne, kartki widokowe, wycinki z gazet i t. p., d) opiekować się zabytkami historycznemi, zwyczajami ludowemi i twórczością ludową e) prenumerować i popierać miesięcznik „Orli Lot".

8) **Zarząd:** Zarząd składa się z przewodniczącego, skarbnika, sekretarza, bibljotekarza, ich zastępców i przewodniczących sekcyj, o ile one w łonie Koła się utworzą.

9) **Prawa Zarządu:** Zarząd ma prawo: a) przyjmować nowych członków, b) usuwać członków szkodliwych dla Koła lub nie spełniających swych obowiązków członkowskich, c) zwoływać Walne Zebrania Koła

10) **Obowiązki Zarządu** Zarząd ma obowiązek: a) czuwać nad spełnianiem zadań Koła, b) urządzać odczyty, zebrania naukowe, zbiory i wycieczki, c) przysparzać nowych członków,

d) opłacać do kasy Komisj: K. K. M. S. 10 proc. wkładek członków.

11) **Opieka**: Kołem opiekuje się jeden z profesorów (uczący w tym zakładzie, z którego uczniowie tworzą Koło, Opiekun Koła jest pośrednikiem między Kołem a władzami szkolnemi i Polskiem Tow. Krajozn., broni interesów Koła, urządza i zezwala na wycieczki, bada księgi Koła przy pomocy Komisji Rewizyjnej, składającej się z trzech członków, którą wybiera Walne Zgromadzenie Koła, rozstrzyga spory powstałe w Kole, przeprowadza egzaminy krajoznawcze na przewodników i mianuje członków czynnych i przewodników. Opiekunowie tworzą Komisję Kół Krajozn. Mł Szk. Rady Głównej Pol. Tow. Krajozn.

12) **Organizacja pracy**: Praca Koła dzieli się na dwa działy: a] ogólny, obejmujący ziemie całej Polski, b] szczegółowy, obejmujący ściśle ograniczony teren. W dziale ogólnym członkowie Koła zapoznają się zapomocą odczytów, atlasów z ziemiami Polski, szczególnie tych okolic, do których projektują wycieczki, W dziale szczegółowym członkowie Koła starają się o jak najdokładniejsze poznanie pewnego przez siebie obranego „terenu krajozn.", zbierają szczegółowe materjały krajoznawcze, celem przygotowania się do badań naukowych.

13] **Teren krajoznawczy**: Terenem krajozn. Koła jest obszar [powiat, obwód], z którego uczniowie uczęszczają do danej szkoły [gimn, sem.]. Gdy w pewnem mieście jest więcej kół, to obierają sobie albo wspólny teren pracy, albo dzielą go wedł. okręgów lub tematów opracowywanych.

14] **Sekcje i zastępy**: Koło dzieli się na sekcje, z których każda zajmuje się innym przedmiotem badań i noszą nazwy: np. etnologiczna, faunistyczna, geologiczna, ochrony przyrody, fotograficzna, muzealna, wycieczkowa i t. p. Sekcje dzielą się na zastępy krajoznawcze, które w oznaczonym dniu rozchodzą się do różnych wsi i starają się zebrać materjał krajoznawczy.

15] **Organ Kół**: Organem kół krajozn. jest miesięcznik „Orli Lot". Koła przysyłają swe prace i sprawozdania z wyników swych poszukiwań, do Redakcji „Orlego Lotu" która je odpowiednio zużytkowuje.

16] **Zbiory krajozn. i archiwa**: Koła krajozn. starają się gromadzić zbiory krajozn. w swej szkole, starają się również o powiększenie zbiorów muzeów już istniejących. Koła gromadzą swoje archiwa i zasilają Archiwum Komisji K. K. M. S. dokumentami z życia Koła.

17] **Rozwiązanie Koła**; W razie rozwiązania Koła majątek Koła przechodzi na własność Zakładu, przy którym Koło istniało, a Archiwum Koła do Archiwum Komisji, a wrazie rozwiązania Zakładu Koło przekazuje wszystko Komisji K. K. M. S.

Z KSIĄŻEK I CZASOPISM.

St. Niemcówna: Kraków. Krajoznawstwo. Cz. I. Ćwiczenia i Sprawozdania Cz. II. Atlas konturowy Krakowa. Książnica — Atlas 1932

Mała ta książeczka, której treść oparta jest na dokładnej znajomości tematu i środowiska daje wskazówki, jak omawiać zagadnienia krajoznawcze miasta, Krajoznawstwo ujęte tu jest jako pełnia wiedzy o środowisku w zakresie dostępnym młodzieży tak szkół powszechnych jak i średnich. W licznie zestawionych tematach nauczyciel może odpowiednio dobierać sobie ćwiczenia, upraszczać ich rozwiązanie i popularyzować ich treść. Metodycznie ćwiczenia dadzą się zastosować także i w innych środowiskach miejskich. Jest to pierwsze tego rodzaju opracowanie w literaturze krajoznawczej polskiej.

Dr Czesław Skopowski. Organizacja Młodzieży szkolnej.

Czerwony Krzyż, Harcerstwo, Krajoznawstwo, Liga Morska i Kol., Liga Ochrony Przyrody, L.O.P.P. P. W. i W. F., Samorząd uczniowski, Sodalicje Marjańskie, Spółdzielnie, Straż Przednia, Szkolne Kasy Oszczędności, Świetlice, Teatr Szkolny. Bibljografja. Literatura polska. Cena 1 zł. Nakładem „Powielarni Akademickiej". Kraków, Karmelicka 28, parter.

Dr Skopowski opracowuje historję organizacyj młodzieży szkolnej. Przygotowując się do tej pracy zebrał odnośną literaturę a jako owoc poszukiwań powstała powyższa „Bibljografja", która pozwoli wychowawcom zorjentować się w tem, co u nas na dany temat napisano. „Bibljografja" ukazuje się na razie jako „skrypt" przepisany na maszynie i odbity w „Powielarni Akademickiej". Sam Autor kończy swą pracę następującą uwagą:

„Skrypt niniejszy nie zasługuje na miano bibljografji, z tego dobrze zdajemy sobie sprawę, wiemy, że posiada wielkie luki. Jednakowoż słysząc często narzekania nauczycielstwa na brak źródeł informacyj, dotyczących organizacyj młodzieży szkolnej, postanowiliśmy tytułem próby wydać część naszych zapisków. Jeżeli okaże się rzeczywista potrzeba tego rodzaju publikacji, nieomieszkamy uzupełnić braki i wydać rzecz drukiem. Czyste kartki przeznaczone są na uzupełnienia".

Wszystkim wychowawcom i krajoznawcom polecamy tę „Bibljografję" i prosimy o uzupełnienie jej przedwszystkiem w dziale krajoznawstwa.

Tadeusz Seweryn. Podłaźniki. Z 64 rycinami w tekście. Wydawnictwo Muzeum Etnograficzw w Krakowie Nr. 5. — Profesor dr Tadeusz Seweryn, artysta malarz i etnograf darzy nas w serji wydawnictw Muz. Etnograficznego w Krakowie trzecią pracą Po „Krakowskich skrzyniach malowanych" i „Parzenicach góralskich" opracował Autor w czterech rozdziałach nowej swej pracy zatytułowanych: *Podłaźnik, Swiaty, Pająki i Ptaszki* przedmioty, wiuszane u powały izby i omawiają jako plastyczne przejawy ludowej sztuki, której formy ulegają ewolucji artystycznej w miarę zamierania wierzeniowych treści". Nie tylko o artystyczną formę chodzi tu Autorowi, wyjaśnia on nam przedwszystkiem tradycyjne, obrzędowe i wierzeniowe znaczenie podkreślając, że uważamy je za piękne właśnie z racji owych „drugorzędnych" przyczyn i że promieniują tradycją, i obrzędem i świętem, że tłem ich jest i niebo iskrzące się gwiazdami i rozgwar ich szczęścia napełniający dom i rozczarowane blaskami, szeroko rozwarte dzieci".

Te podłaźniki czy pająki mogą być ozdobą niejednej izby szkolnej a przy zawieszaniu ich można na lekcji szkolnej lub na posiedzenia Koła omówić znaczenie ich w wierzeniach ludu.

Polecamy więc tą książkę gorąco uwadze Nauczycielstwa i Młodzieży. Nabyć ją można w Muzeum Etnograficznem za zniżoną cenę 9·50 gr.

Młody Technik. Czasopismo, poświęcone zajęciom praktycznym młodzieży szkolnej, wychodzi pod redakcją Leona Rudawskiego Poznań ul. Mostowa 24. m, 7. Adres Administracji: Poznań Aleje Marcinkowskiego 22., konto P. K, O. 201.156. Prenumerata roczna 4 zł.

Ziemia, wychodzić będzie miesięcznie a na redaktora Rada Główna Polskiego Tow. Krajoznawczego powołała swego Honorowego Prezesa *Aleksandra Janowskiego.*

Warunki prenumeraty dla Członków P. T. K. i Nauczycielstwa: rocznie 13 zł, półrocznie 7 zł, kwartalnie 4 zł.

Adres: Warszawa, Karowa 31. Konto P.K.O. 27.441

Orli Lot, organ Kół Krajoznawczych Młodzieży Szkolnej. Prenumerata roczna 5 zł. Redakcja: Kraków, Oleandry 4. **Administracja**: Kraków, Barska 41, księgarnia Orbis. Konto P. K. O. 409. 870.

„Czasopismo Przyrodnicze" „Kółko Przyrodnicze" Oba te czasopisma, wydawane przez Tow. Przyrodnicze im. St. Staszica w Łodzi, zasługują ze wszech miar na zainteresowanie się niemi Nauczycielstwa. W „Czasopiśmie" obok naukowych artykułów przyrodniczych znajdziemy też sporo metodycznych np.: Z. Jarmulski „Zjawiska cieplne" a zarazem i praktycznych np,: J. Szybiński „Jak zakładałem ogródek przy szkole". „Kółko Przyrodnicze" można dać młodzieży do rąk, a zachęci to ją do zainteresowania się zjawiskami przyrodniczemi, tak po macoszemu w szkole traktowanemi. Oba te czasopisma powołał do życia zasłużony i ruchliwy prof. L. M. Potęga i wydaje je bardzo starannie, starając się o dobór treści i ilustracyj. „Czasopismo" wychodzi w 8 zeszytach, kosztuje rocznie 14 zł. „Kółko Przyrodnicze" w 4 zeszytach kosztuje 5 zł. rocznie. Adres: Łódź, Park Sienkiewicza, Muzeum Przyrodnicze.

KOMUNIKATY:

Krakowski Oddział Polskiego Tow. Krajoznawczego Grodzka 64. Dyżury: poniedziałek — środa — piątek od 6—7 wieczór.

W ostatnich czasach zawiązały się pomiędzy P. T. K. a jego członkami, dzięki urządzanym imprezom, nici wspólnej idei krajoznawczej, które Zarząd będzie się starał w dalszym ciągu nietylko utrzymać, lecz również silniej zacieśnić.

Środkami do tego celu będą jak dotąd urządzane odczyty, zebrania i herbatki krajoznawcze, zwiedzanie zabytków i muzeów krakowskich, wieczorne spacery po mieście, przedewszystkiem wycieczki krajoznawcze.

Program tych imprez będzie co miesiąc podawany do wiadomości wszystkich członków; tu jednak zaznaczymy, że w sezonie zimowym projektowane są wycieczki narciarskie i kuligi zależnie od warunków śnieżnych, a w sezonie letnim odbędą się trzy większe wycieczki. a to:

od 3—5 czerwca (Zielone święta) do Kielc i Gór Świętokrzyskich (możliwie autobusem).

od 29 czerwca do 2 lipca: — koleją na Pomorze (Gniezno, Bydgoszcz, Grudziądz-Chełmno-Toruń).

od 16—22 lipca: wycieczka na pojezierze Augustowskie i do puszczy Myszynieckiej.

Bliższe szczegóły tych wycieczek będą podane w swoim czasie. Wobec ograniczenia ilości osób, pożądane są wcześniejsze zgłoszenia.

W karnawale odbędzie się herbatka krajoznawcza z tańcami.

W roku bieżącym Zarząd będzie się starał o powiększenie bibljoteki i uzupełnienie jej nowemi wydawnictwami z działu krajoznawstwa. Prócz tego zostanie zorganizowana wypożyczalnia przewodników po Polsce oraz broszur po zagranicy.

Zarząd P.T.K. zwraca się do członków i sympatyków z prośbą o poparcie jego akcji dążącej do wzmocnienia i rozkrzewienia pracy krajoznawczej w społeczeństwie.

Sekretarz: *J. Taborska*

Prezes: *Dr. W. Medwecki*

Krakowski Oddział Ligi Ochrony Przyrody. Lubicz 46 II. p.

Liga Ochrony Przyrody mająca swą główną siedzibę w Warszawie i oddziały w Krakowie, Warszawie, Nowogródku, Poznaniu i Wilnie, jest organizacją społeczną, której celem jest propagowanie ochrony przyrody, wśród najszerszych warstw społeczeństwa, głównie zaś wśród młodzieży szkolnej.

Krakowski Oddział Ligi Ochrony Przyrody liczy obecnie 151 członków indywidualnych i 58 Stowarzyszeń Związkowych, Kółek młodzieży szkolnej jest 31 i cztery organizacje harcerskie.

Zależy nam na współpracy z młodzieżą szkolną, której jak najliczniejsze szeregi pragnęlibyśmy widzieć w liczbie naszych członków, wyznawców tej pięknej idei.

Zwracamy się do Was Młodzi Krajoznawcy z serdecznym apelem, kochajcie i chrońcie przyrodę, zapisujcie się na członków Ligi. Małą, bo 30-groszową wkładkę roczną od członków Koła każdy może złożyć, a pomyślcie, że z tych groszowych wkładek może urość wielka suma, którą Liga będzie mogła zużyć na ochronę zagrożonych zabytków przyrody.

W tym roku Zarząd Krakowskiego Oddziału L. O. P. P. z funduszów zebranych ze składek członkowskich przyczynił się do wykupu rezerwatów stepowych. Ostatnio posłano 400 zł na dokończenie wykupu rezerwatu stepowego Makutry pod Brodami, jako resztki ginącego stepu, typu wołyńskiego. Posłano też 150 zł na obwałowanie brzegów Świtezi. Poza ochroną obszartu — chronimy też poszczególne zabytki np. posłaliśmy 15 zł na ochronę i opiekę pięknego cisa Raciborskiego w Harbutowicach. Wypłacamy nagrody dla tępiących kłusownictwo i t. d. Ostatnio weszliśmy w ścisły kontakt ze Związkiem Opieki nad zwierzętami w sprawie ochrony i karmienia ptaków w zimie. Sprawa jest w toku. Pragnęlibyśmy. aby można było ustawić jaknajwięcej karmników przy szkołach. Karmniki obsługiwałaby młodzież szkolna, a karm dla ptaków dostarczy Liga.

Ten numer „Biuletynu" wydajemy w podwójnej objętości, zato następne będą pomniejszone do 1/4 arkusza druku.

Redakcja.

Redaktor: Leopold Węgrzynowicz. **Adres Kraków, Oleandry 4.**

Nakł. Naucz. Ogniska Krajozn. Drukarnia „Fortuna" Kostuchowej, Kraków, Powiśle 12.